

Бу хүнээр эх удуус хаагайыстыбаларыг бүрдүн хомтуура сагаланна. Мангын улахан хаагайыстыбаннай хампааньганы хайдах тэ-
гээринээх, тгөх соригтаах нөрүстүбү?

Ол туһунан билиги корреспонденцияты хаһааһыстыбатын управлениетын кылабынай агронома Е. И. КОРЯКИНАНЫ кытта көрсөттө.

— Елдоян Иванова, бааһиналары кэрийэн көрүү уонна, уонсайынан, хомуурга бэлэмнэни туруга хайдааһы?

— Үнийн туурхтах культуралар 3050 гектарга нийлснийгтара. Ол нийгэр дьһимин 1691 эбиз 990 уонна сэлдэһинэй 369 гектарга. Бааһыналары хэрийэн хөрүү түмүтэр бурдун үүвүүтэ куһаарана суох, үксүтэр үчүгэй да днэххэ сол. Бу кэлин Хатылыга, Болтоного сырмттыбыт. Билгин ханна да, дьон санаата коммүтэ харахха гута бырааһылар. Ула тэрэһинэ да оонук. Комбайн өрөмүөнэ сүүрүннэн булчт. Биярднидэн саппаа

Кэмигэр уонна сүтүгэ суох

час тийгбэг баар суол. Ону да нимнэхэ да сэгмэнэеэ эвэнэдэр бэйлээрэ бйһааран нэллилэр. Итгэн хомуурга 20 номбайн үлэлэ. Бу шады-шны хаачмыр. Арай 192 гектар мһынсвах Болтоного бнр номбайннаахтара элнэттэ суох. Ону малныг 4 номбайннаах хатыллартан мөнб-дэнихээрн, уларсыйнахтарын сой.

Турахтаах культуралартан нүх мааса 250 гектаран эрэ ыдылды. Бурдук үүнүүтэ үчүгэй буолан, үлөһүтэр бөйүлэрэ туттунар курдуктар. Уһун ардактартан, тыаһа күүһүтүн бурдук сатыыта улахан. Онон хомууру сүтүүтэ суох үрдүн хаачыстыбадаахтын ыһтар сорук туар. Ити ыһахы батаарына, үүнүүтүн сүүйтэрин улахан буолуо. Онон дафаны звенолар бурдугу өрө тардан көмөлөһүүнэрэр араас суол оноһуктары туттар былааннаахтар. Бу өртүн учуоттаммыттара хайбаллаах. Бааһаналар үүнүүлэрэ биһр тэгэ суоһа өйдөнөр. Баар балаһаннааһтан көрөн улусу үрдүлэн 4 тыһ. тонна бурдук ыһаары үүнүүтүн ыһаары суоттанабыт. Ити, дьэ, хайһаһар? Бурдун сыһыһа бөрт.

—Баары барытын ыллахха, нирдын, элбөх буолду. Онуоха бурдугу харайар, батарар бонпу-руос үөсүөн тахсар. Бу хайдах быһаарыккылай?

—Дээ, бу толкундатар. Угүстэргэ сарайдар кэн-

— 463. —

БААНЫН ХААНЫСТЫБАТА
КУРУЛУУР
ОТ БААР

Г. И. Парфенов сайаар «Хотуур» бааһинай ха-
наайыстыбата эрдэ тэриллибит «Сэргэ» хаһаайыс-
тыбаттан арахсан үлэлзэбит.

— Тусна бараан үлэлзэблэлт ижигсэ сылбыт. Бастаан утаа соботоон хаанаайстыба тэриммитим. Кэлин мэргэмминин Марфа Петровнамын ижигсэбт. «Сэргэлэрт» да кунабана суох этэ эрээри, атын ийин тобетүөн толкуйдаабанка, бэйэ баһын бэйэ көрүнэрэ оссо ордул буолсу дуу дьэблэлт. Билигин сэргэблэлт, — диир Гаврил Иванович.

Бааһынай дэлэ мэргэнэ. Парфеновтаах икнэ кына, биир уол олооохтор. Уйуон оскуола дьоно. Истэр тухары коллективной хайаайыстыбаларга, табаарыстыбаларга хамнас адыас дуона суох. Ийэ, ады икнэн сүөсүһүт буоллахтарына бу дэлэ мэргэнэ дьадаһык-быстым ыраактан көлбөт. Оттон Гаврил Иванович «олорон эрэххэ сөп» дээн ааһар. Былырын 93 бырыһыаннаах 3 мөл. солк. ссуданы ылан туһаммытар. «Онтубуттан чуут эстэ сыһан баран, дэ төлөрүйдүбүт. Мантан ыла көнүр иитибит», — көпсир бааһынай. Сага көтүлүн тутан чааһынай хайаайыстыба буолбут эйи сир түһүөн санаатын үлүстөр.

— Сир атылланыхтах, Бааһынай билигин сирин үйэ-саяс тухары туһанарга ылла. Виллэн туһарар, онтун оҕостунар интэриэстээх. Күрүөлүө-хаһалакыма, элбэх сыллаах от-ыһыһыма. Ол хэһинтэн араас биричиһинээн үлэлиир дьоруун сүтэрэр түбэлтэтигэр государство бу сирин төттөрү ыһыа. Оттон атылланар буоллаҕына хайаайын сирин хайдах баҕарар туһанаман, тihэрдэр атыһыһыан да сөп, — диир киһи.

Бааһинай анаһыт пай сирэ драаһынай. Холбо-
бур, биэрэ Тандава. ол өбөтөр Уус-Алдан ыспы-
тыгар, атына Талымтыкыга, онто Таатта ыспыты-
гар баар. Ону таһынан Алаас Эбэ дьин мөччирэн
тэпсэлгэнэ буолар сирдөөх. Икки сирэ уолсай ку-
руодөөх, атыттары таатта биэргэ. Тэрэллэхтэриг-
тин сир биэрэр үтүөтүн быһыл билбиттэр. Былы-
рынан икки оту ылбыт сириттэн быһыл 23 оту ка-

САНА

ЧУРАПЧЫ
УЛУУЛУН
ХАБЫАТА

ОЮХ

ХАБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТӨН ТАХСАР

ХАБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТӨН ТАХСАР

№ 102 (7743). Балапан ымын 1 күнз. Чыппыр. ● Сымата—146 солкубай 16 харчы

YYHY—94

нэрэ элнэгтээбэт. Бурдугу куурдар, ыраастыяр
бөлхүрүүс эмнэ турар. Онон, сарайдары аһар
новоруусналаабат сьалтан, бааһынаттан быһа ыл-
дагс тиздэгтэ быһаарымаллар.

Иккинчиден, үүнүүтгэн үчүгэй репродукциялаах сизмэ бурдун атымдына. Бу хайа да сылдарар көгүзө. Садизиний бурдуга насныт сылдарга курдун сүөлүгэ барыа суога. Звеналар бойалары да харыйааллар нин. Сүрүннөн, кэлэр сэл сизмэтинэр алаан ууруохтара, эмиз ол сымал соруу атымдыхтара. Холбур, «Мындагаайы» та баарыстыба уонна «Мырмла» бааһынай хаһаайыстыбаларын ассоциацията 100-түү тектар иһиллээхтэр.

Аши хөмүүлүбүт бааһынаттан соломо кэдиңгэ үрдүк буолуо. Инньэ гынан токовай уонна рудоннай престаринан үлэстэһин бэриэбэ. Нэһилиэнньэ-бэ атымылааһын албах буолуо. Ити бурдугу, соло-мону, күөх үүнээйини атымылааһын сыаналарын хаһаайыстыбалар, табаарыстыбалар нэһиликтэр дьаһалталарын кытта бэйэлэрэ сөһүөхтэрэ. Ону чуолкайдаһа охсон, үүнүүнү быһа бааһынат-тан ыалларга тиздэри тэрийдэххэ балаһыанньа быһаарыллыан сөн этэ.

БИСИТУ.

— Ким хайдах сатырынан үлээвэтэ, оттоото. Үүсгэр балтараа-икки сылга тийэр оттоннулар. Бийиги хаһайыстыба элээ аарынан-суоттанан балтараа сылга тийэри нурулаатыбыт. Эһигл от үүм-мэнкэ хаалларына да сыл тахсарданыбыт. Бу сотуутаабыта бүтэн киирдибит. Быдырын нөһөн баран Октамга оттообушпунт, байэтан техника идээн. Ол испитин-күүспүтүн аарыстыбыт. Тус сөөп-пүттан аны бээрэр суох. Тугу булбушпунт, киллэримминит байэбит ирээллит буолуох этэ. — диир Таврил Иванович.

Көрдөм, кытаанхтар ким-хайа ииниң баайы-
наынан бараннар кызырдылар. Үһүс төрдүс
сылларын туохха да аралдьыйбакка тиннивачча
үлэлнилээр. Олохторун дьаахтарын даҕаны балач-
ча тэриннилер. Билгисин сага баайынай буолбутта-
ры аһыаллар. Ордук сууда бырыһыана хабалалаа-
дын санаталлар. Кинилер буоллаһына эрдэтээди
суудаларын туһанан, онтуларыттан үксүлэрэ дээ
төлөрүйдүлөр. Парфеновтаах 10-ча сүөһүлээхтөр,
биир сылтатыһыр үөрдээхтөр, бигэ-хас сибииння-
лээхтөр, Ыһата, быр-бааччы олороллор. Дииэ та-
һыгар хотонноохтор. Техника да баар дьомо эбит:
МТЗ трактор, ол өтүүр төрлө толору. Хаһайың
урунку өртүгөй тэһо да сүөһүгэ үлээтэр, техни-
каны мытар правадлаах. Онон хайа талбыт үлэ-
лэтэр.

Бааһынайдар уопсай сымалга-соруука үлэлэрин-хамнастарын билсирэбин. Бытарыйаннар нэһилиэк-на социальнай-культурнай объектары тутуу харгыс-таммытын туһунан баһылыктара П. Ф. Максимов биридэ эра санааһытада. Нэһилиэк иинини сайдыы-тыгар сымаллаан «Килээн нэскилэ» диил общество тэриммитэрэ. «Бастаан утас биһиги бааһынайдар онно эмиз усуунос курдук укпуттаахпыт. Онтубут бу инфляцияда «умайан» хаалбыт да буоллабына көнүлэ», — диир бааһынай. Оттон билингги санаата диил чуолкай. Ол эбэтэр бастаан байы атабар ту-ран, кыабыран эрэ баран ити уопсай нэһилиэк кы-балдытыгар ылсыахха собуун ахтар. Иырдыга, динэ-нэргэн олоһо-дьаһада тубустабына, санаа хоту үлэ-хамнас баран истэринэ нэһиликэн да кыабын ылыа-ага буоллаа.

C. СЕМЕНОВА.

— Баахына атын күбүнтөгү үлгүлөрүмөр, тара-
лганга туох этердөөхлүний?

— Вааһынай хайаһыстаабылара буоланнар үлэ хайысхата олус кэпчээк араас. Сиргэ эрэ үлэ-дүбөттөр, сүөһүлээхтөр. Онон сүөһүттөн бородуук-суйаны ылымга, оттоһунна, кыстыкка балаһы-нига түбүтүрэллэргэ элбэх. Сайына ардахтаах буолан, дээр бастаны көтөдүүтүн уһаттылар. Бу үлэ 2469 гектарга ытыллына. Уопсайынан, ба-такы, иккис обработканы ыстан бааһына буорун көбүтүү, сыһын ыраастааһын курдук сайынга, дьаһаллар ааспыт сылларга ханан да тийибэттэр. Хомуур кэминтөн тута нүһүңгү хорутуу саа-ланыахтаах. Маныаха чуолкайдьыр буоллаха, хомуурга уонна ити нүһүңгү үлэлэргэ сеп буолар уматык оҕулуох баар.

Сүүрүн үлэлэри сэргэ бааһынайдар, табаарысты баһир күрүө тутталлар. Анаан үбө-айа суоҕун үрдүккэ бу үлэбэ, минниктиги, көмүлүгү учуоттаан, көхтөөхтүн ылыстылар. Холобур, Хатылы бурдугу үүнэрээччилэрэ бэйил сайын 6-7 км күрүөнү тутуһулар. Итинин ханна да хаһаайлынааһын тубуста. Баар 3050 гектар туорахтаах культуура-лар иһинилэриттан 2040 гектара бааһынайдар моой-ардас ылыт ирээткөрө. Халлаан туран биэр-дэһинэ үлэ-хамнас көмүгэр үмүрүйбөл иһинэ этэ. Кыдаабынаа, бэйилэги дыыл уратыларын учуот-таан, үчүгүү көмүгэр, кылгас болдьоохко уонна сүтүгэ суох ылар сорук турар.

Оренбургская уобалас. Ферьер Владимир Горячев үс сыйлаабыта нуоранна идэтнэн үлэтин, квартиратын хаалгалаа туран бөгө туруктаах хаааһымстыбаны төрүнэргэ туруммута. Ол эрааһи олоххо атын, билигин иһини монкурууттаабытын тэнэ.

Нэвсэртгэн талерүйзэри эрхэ техниканы будум-мугун агылаата, 400 гектар сирдэммитгэн биэр эрхэ гектарын хааларына. Дыг туттар былаан-наах этэ да, нэгээнинин буур хороон хастан оло-рогс тийдэлэр.

Үзлөх сыймакка: В. Горичев биллгитин олорор дьүэтэ.

X X X

Новгороддаагы тыйахайаыстыбатын НЧН-тар туорахтаах культуралар сизмэлэрин аһыах ниннэ озонунан обработкалыыр реактор айылмына. Кини тох күүһүнэ атмосфера салгыныттан озону оҕорон сизма үгүһүнү биэринти күүсэ үрдэтэр.

Алларға сиймонка: реактор бункердара,
(РИТА—ССТА)

БҮГҮН—БИЛИИ КҮНЭ

Оскуолаларга үөрэх сага дыйла сабаланна

Сыалбыт: өссө дирингэтин, сайыннары

Былдырынгыттан билиги улуускут оскуолалар республикалык тапымнаах экспериментальной-опыттай программанын үлээз кэлдилер. Эксперимент темата «Дифференцированной интени-үөрэтин педагогический төрүттэрин тыа сириг үөрэтэр систематыгар кылларын» дээр. Ол научнай салаа-ааччыта—педагогический наука доктор, СГУ педагогический нафедратын сабиздессей Дмитрий Алексеевич Дамисов.

1993—1994 сс. үөрэх дыйла эксперимент программатынан—диагностический этап. Оскуолалар дифференцированной үөрэтинин-интенин хайдах ха-бааннаах кылларын чүүлкыйдыаах, специа-листары педагогический кадрдары балааннаах, кинилери кытта үлээленин ыттылына. Ол курдук, кэлэр алтыннык кыттын 30 социальный педагогтар үөрэхтерин бүтүрэн үлээленин сабалыахтар. Билигин турутунаа барыта 8 психолог уонна соци-альной педагог үлээленилэр. Быыл Одьулуунтан Москвага үөрэнэ бири учуутал барда. Ааспыт үө-рөх дыйлыгы улуус психологтара Амаада психо-логтар региональный семинардары кыттан кэл-биттэр. Улуус ийи.эр араас тапымнаах семинар-дар, сүбэ муннаахтар ыттылыахтар.

Үүмүт үөрэх дыйлыгы оскуолалар экспери-ментте үлээленилэр кылгастык билииннэрдэххэ манык буолуо.

Диринг агрошколатын үлээленин проблемалар: «Тыа хаааыстыбатын төрүттэрин дирингэтин үө-рөтин», «Талааннаах ололору кытта дифференци-рованной үлэ».

Опыттай үлээленин ыттыллар хайыскалар: үрдүк хаачыстыбалаах племенной ынахтары интени, пле-менной ынахтары үтүтүтэннээх, обуруот культу-раларын үүннэрин.

Профильнай үөрэтин ыттыллар манык пред-меттэргэ: сүөһү интени, үүвээйи үүннэринте, эконо-мика, тракторооооооо.

Дирингэтин үөрэтин предметтэргэ: биология, хи-мия, математика, физика, нуучча тыта уонна ли-тература, саха тыта уонна литература, ан-глийский тыл.

Мугудай «Баа саана» оскуолата, Оскуола—аба-рас социальный система. Икки үөрэх былаанынан үлээлени кэлэ. Уопсай үөрэби биригэ, оло добурун сайыннарыга анал программаны. Ха-нысхата үс: билии, дьобур, төрүт түөлбө.

Кытаанах художественный-эстетический оскуола-та, Улээлени проблемата—«Одоу художественной, эстетический интени». Оскуолаа талаан үөрэтин система олохтоно, онно кинилэр манык пред-меттэргэ: урудуу, живопись, композиция, скульптура, прикладной искусство, музыка, математика, физика, химия, биология, география.

Сылан орто оскуолата, Улээлени проблемата—«Тыа оскуолатыгар одону айылганы кытта алты-һынан үөрэтин уонна интени». Үөрэтилэр про-фильнай предметтэргэ: айылга харыстабыла, туризм, палеонтология, земледелие, кини уонна общество. Дирингэтин үөрэтиллэлэр: биология, химия, география. Кэлэр өртүгэр фольклорнай комплекс,

спортивной манеж, сад-оранжерея аһыллалара былааннаар.

Соловьев орто оскуолата, Улээлени проблема-та—«Тыа оскуолатыгар дифференцированной үө-рэтин уонна интени». Үөрэх расписанията икки чаас-ка араасар уопсай үөрэби биригэр уонна талаан үө-рэтин. Талаан үөрэтинге кинилэр: физкультура, үлээлени, музыка, ойуулуур-дьүһүнүүр ис-кусство, национальный культура. Дирингэтин үө-рэтин гуманитарнай, естественный, точнай предмет-тэргэ ыттыллар.

Чурапчы үлээлени сүөһү оскуолата, Дирингэтин үө-рэтин математика, биология кылаастарыгар, про-фильнай үөрэтин гуманитарнай предметтэргэ ба-раллар. Одьулууннаахы профтехучилище филиала аһыллан икки производственной кылаас—«С» кате-гориялаах шофер уонна чараас тапымныгыгэр ис-тениннээх кылаастара үлээлэти.

Хадаар орто оскуолата, Улээлени проблемата—«Интени, билиин бэйэ интенинне, бэйэни сайынна-рымы». Ону таһынан кыра кылаастарга—«сайынна-рымылаах үөрэх».

Алабар орто оскуолата, Улээлени проблемата—«Сага типтээх оскуола-комплекс».

1993—1994 сс. үөрэх дыйлыгы экспериментте хайыскаларын Мугудай, Соловьев, Хаахаскыт, Кытаанах, Чурапчы орто оскуолаларыгар одо өйүн сайдытыгы тестин (ИТЭР), корректунай бө-бүрүлээлени, дифференцированной-диагностический кыттынык (ДДО), одо интенин билии марта-тын, анкетирование курдук—психологический мето-дикаларын одо билигин тургутан көрүүлэр (ба-зовый срезтэр) ыттылынылар. Уопсай диагности-рование түмүгүнэн Чурапчы уонна Кытаанах ос-куолалара үчүгэй көрдөрүүлээхтэр.

Үүмүт үөрэх дыйлыгы Чурапчы бастаан сү-һү оскуолатыгар аан маннай дирингэтин үөрэтин кылаага аһыллар. Керн-Нерасек адаптированной методикаларын икки түһүмэхтээх диагностика ыттылыабыта, Сүүмүрдэммит ололор ити кылаас-ка үөрэнэ кинилээхтэр.

Экспериментальной үлэ программатынан 1994—1995 сс. үөрэх дыйла—сага, араас суолталаах программалары боруобалаахын этаба. Ити програм-малар, үлээлени хаамыларынан базовой, контроль-най срезтэри үөрэх дыйла сабаланытыгар былаан-наан ытар хайаан да наадалаах. Үөрэх дыйлыгы чияппэрин, бүтүтүн киниттэн үлэ этаптарын ах-сын түмүтэри, отчуоттары огоруу хас биригди экспериментальной оскуолаттан ирдэнэр. Экспери-мент хайдах сайдын илэрэ, ододо оруолун түмүктэ-рэ документацияга киниллээхтик кыллариллээхтэр. Экспериментальной үлэ 1998—1999 сс. үөрэх дый-лыгы түмүтүннээхтэр.

Саха Республикатын Президент М. Е. Николаев учууталлар бийлыгы сүбэ муннаахтарыгар хас биригди одо индивидуальной кыагы сайыннары-га, талааннаах ололору кытта үлэни хүүбүрдүүгө болгомоту, кыагыны күүскэ уурага этэ. Ити билиги улуускут оскуолаларын экспериментальной үлээленин, туруоруммут сыйалларытын кытта алты-һар. Сага үөрэх дыйлыгы маныаха үлээлени өссө дирингэтин, сайыннаан салгыы ыттыахтаахпыт.

Марияна ЗАХАРОВА,
үөрэх управлениетын психолога.

«ИЛИН ЭНЭР» ПРОГРАММА

ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ ЭКСПЕДИЦИЯЛАР

мыт үөскээхтэр кутууахтар элбэхтик түбэстилэр, ити биллэн турар, үчүгэй олохтон буолбатах. Би-лиги ити кымылларыттан наадалаахтары маны хатарабыт уонна бэйэбитин кытта иддэ барабыт. Институтка лабораторияга анализ, экспертиза огорторуохтаахпыт. Ол киниттэн улууска сылдьан мускут матырыаалытын түмэн отчуот суруйуох-пут. Ол Москвага экологический экспертизага ыттыллыа. Дьэ ол киниттэн эрэ улуус ханнык экологический статустаага быһаарыллыа. Били-гин Россияга үс экологический статус баар: из-даиннээх (бедственный), ыксаллаах (чрезвычайный) уонна сөптөөх (удовлетворительный). Ити үстөн хайатыгар халсарынан көрөн дьаһаллар ыттыллыа-тара. Эһиил Таттага, онтон Мэҥэ-Хаҥаласка, ол аһынан Уус-Алданга үлээлэниит. Ити киниттэн илин эңэр улуустар барыларын экологический ту-

Балаан айынын 2 күнэ—милитаристской Японияны кыайыгы 49-с сылын туолуута

БҮОЙУН, ЭЙЭЛЭЭХ ОЛОХ ҮЛЭБИТЭ

Немедей фашистары утары хааннаах кыргыһын буолбута үһү сылыгар барбыта. 1944 с. бэс ыйы-гар Чакыр кыргыһын дьонно үс бастыг иччатта-рын Адамов П. Е., Михайлов П. А., Гурьев Д. Н. саринга атаарар буолбуттара.

Кинилэр борохуотунан Усолыга дээр айан-ныллар. Салгы саринга бараатчылары үгүстэрин түмүт Малаага сатыы тийлэлэр. Онно арбааны, илннги фронтарга аһаталаахын буолар.

Билиги көрөн кинилэр Адамов Петр Егорович илннги фронтга 982-с стрелковой полк 8-с стрел-ковой ротатыгар түбэлэр. Байыаннай үөрэби барар. Ол сүдүсүлүсү сылдьан Чакыртан бири дойдуга-рын Алексеев Иван Дмитриевич көрсөн үөрүү-кө-түү буолар.

Японияны утары сарин 1945 с. атырдыах ыйын 8 күнүгэр садалаар. Микомет наводчикын идэтин баһылаабыт Петр Егорович саринлэр чааһын Хайлар туһаайытынан ытталлар. Маннайгы кир-бингэ таһынар, онтон пехота, ол киниттэн мино-метнай артиллерийский чаастар бараллар. Өстөөх күүстээх бөһөргөтүүлэрэ билиги саринлэригэр ар-тиллерияларын уотуттан күдүгүгэ көтөллөр. Ви-лииннэр тохтоло сүөх кимэн иһэллэр.

Манчжуринга кинилэригэр кинэ Петр Егорови-чы эшпээтээх объекты—трансформаторнай станция-ны харабыллыаһынга туруораллар. Ити 1945 с. атырдыах ыйын 26 күнэ этэ. Бу дойдуга үчүгэй ытыс таһынар мас хараҥа. Ити сылдьан эмисна электро-тока оқустарар, илнннги, аһадын былдытар, өйүн сүтэрэр. Табаарыстара кэллэнэр буорга көмөллөр, онтон ойдоммутун кинэ госпитальга ытталлар. Хас да куораттарынан эмтэнэн арыһы да буолан 1946 с. тохсунньуга дойдутугар эргиллэр.

Кэлээт дааһын Петр Егорович төрөөбүт кыргыһы-гар Яковлев аатынан колхозка бастаан ферма са-биздессейинэн, онтон 1947 сылтан ыла бу колхоз бухгалтериттан садалаан пенсияга тахсыар дээр 40-ча сыл устата Субурууской аатынан, ССКП XXII съездин аатынан колхозтарга, калин Эрилин Эрис-тин аатынан совхозка кылаабынай бухгалтеринан үлээлэбитэ. Аһа дойдуну көмүскүүр. Улуу сарин I степеня орденнаах, «Японияны кыайыгы инни», онтон да атын медаллардаах буйуун уһун кэмнээх үтүө суобастаах, ситиһиллээх үлэтин инни икки те-гүллээн «Үлээлэ килбенин инни» медалларынан наараадалаабыта.

Көртөнэ Мотрена Николаевна—эмч үлэһитэ, Адамовтар үс олооохтор, үс сиэннээхтэр. Улахан уоллара Евгений рабочай, кыра уол Владимир зоо-техник, кыыстара Аграфена аһатын идэтигэр уһу-лан үрдүн үөрөхтөөх бухгалтер.

Петр Егорович көмүскээбит олодор нир-бааччы ололор, хаааыстыбатынан дьарыктанар, сиэннэ-рин бэйэбидир.

Гаврил КУЗЬМИН,
педагогический үлэ ветерана.

Хоптобо.

рустара быһаарыллыа. Эһиги улуускут экологи-ческой турутун туһунан аны кыһын биригэ билэр-тэ буолуо, хаһан отчуот суруллан, биһарсэтиллэн, Москванан эргийэн кэлэр дээр биригэ наада.

Геоботаниктар Одьулуунга, Сылаанга, Чурапчы эргин сылдыбыттара, почваны үөрэтээччилэр эһинэ. Калиннэлэр почва химический састаабын бы-һаарыахтаахтар, элбэх күүсүлэртэн уу боруобатын ыттылар. Олор эмч лабораторияга экспертиза-ныахтара. Үөрөһүт дьон барыбыт матырыаалыт түмүлээн улуус экологический хартыыатын үөс-тээхтэр.

Николай Петрович интени салгыы Бүлүүгэ үлэ-лээбитэрин, ити улуус экологический турутун ту-һунан: «Бүлүүгэр туруорсубуттара ыраатта. Эһиги сага ысыһан эрэгит. Бүлүү сирэ-уота нир-баар, куораттар аттынаабылара, кырдык, нааһаах ба-лаһыаннаага кинилэртэр, онтон тейиччи сирдэр, алаастара үчүгэйдэр. Кыыла-сүөлэ да тейиччи өр-түгэр туруктара үчүгэй»,— диир.

Дьэ онон аны кыһын улуускут сирэ-уота, үүнэ-һитэ, кыыла-сүөлэ хайлаһын биллэхтэ. Кинилэр турутарыттан билиги тус бэйэбит доруоһуабыт быстыспит тутулукутаах буоллаа.

М. МИХАИЛОВА.

Ааспыт муус устарга улууска «Илин эңэр эко-логический проблемалар» дээр научнай-практи-ческой конференция ыттыллыа. Конференция илин эңэргэ айылга туруктаах буолуута кинил-диннэн чөлү экологический экспедициялары төрүтүгэ уурбута.

Ити уураах олоххо киллэриллэн бэйэ сайын-гыттан садаланна. Улууска үүнээйин, почваны үөрэтээччилэр кэлэн үлээлэн бардылар. Хотугу сир прикладной экологический институтун директо-ра, Саха Республикатын Наукаларын академиятын академика Д. Д. Саваннов бэйэ эмч таһа сы-рытта. Билигин атырдыах ыйын 3 күнүттөн саба-лаан үүтүн интенилээччилэри (млекопитающие) үө-рэтэн эрэллэр. Билиги үлээ ааттаммыт институт на-учнай сотруднига, биологический наука кандидата Н. П. Прокорьев кытта көрсөн кэпсээбит.

— Чурапчы тулатынаах сирдэр үүтүнэн интени-лээччилэрин үөрэтэбит. Мин 1971, 1973, 1975 сыллардаахха эмч иннээ таһаан үлээлэбитин. Ол кэми кытта тейиччээх, үөрэтэр кымылларбыт—ку-тууахтар, ласнайдыр, о. д. а. аһыабыттар. Урут туох да элбэх эмч буолаллара. Билигин тардам

